

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2012 – Volume 21, Issue 2, pp. 98-102
URN:NBN:NL:UI:10-1-113122

Dr. Maarten van der Linde is lector Geschiedenis
van sociaal werk bij de hogeschool Utrecht.
E-mail: maarten.vanderlinde@hu.nl

ISSN: 1876-8830
URL: <http://www.journalsi.org>
Publisher: Igitur publishing, in cooperation with
Utrecht University of Applied Sciences, Faculty of
Society and Law
Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

MAARTEN VAN DER LINDE

HET RECHT OP GESCHIEDENIS

Kun je zeggen dat studenten “recht hebben” op geschiedenis? Ik vind van wel. De geschiedenis van hun toekomstige beroep hoort thuis in het curriculum van MWD, SPH, CMV, SJD, CT, HRM en Pedagogiek. Zeven colleges is echt het minimum. Dat heb je nodig om het ontstaan, de ontwikkeling en de veranderingen in het sociale beroepenveld in de historische, maatschappelijke en veranderende context uit te leggen. In vogelvlucht en daarbij kun je lijnen trekken naar de actualiteit. Met deze colleges, met studieopdrachten, onder andere met behulp van de Canon Sociaal Werk, en het bestuderen van een handboek, verwerven studenten een kennisbasis en een referentiekader (www.canonsociaalwerk.eu¹; Bijlsma & Janssen, 2010; Van der Linde, 2010). Een voorwaarde hiervoor is wel dat het onderdeel wordt afgesloten met een kennistoets. Kennis die niet getoetst wordt, hoeft niet geleerd te worden. Dat weet elke student. Op deze kennisbasis kan in andere lessen worden voortgebouwd. Werkterreinen als jeugdzorg, gehandicaptenzorg, huiselijk geweld, maatschappelijke opvang, ouderenwerk, schuldhulpverlening, jongerenwerk, opbouwwerk hebben elk een fascinerende en leerzame geschiedenis. Binnen de hbo opleidingen staat de geschiedenis van de eigen beroepen en werkterreinen niet vanzelfsprekend in het curriculum. Enkele opleidingen hebben het vak in ere gehouden. De meeste hebben de geschiedenis geschrap: “verleden tijd”. Of het is ooit geïntegreerd in een methodiek-onderdeel en daar geleidelijk verdwenen.

WAAROM GESCHIEDENIS?

Zestien redenen om je in de geschiedenis te verdiepen zijn: Willen weten – Begrijpen – Verklaaren – Verbanden leggen – In ander perspectief plaatsen – Rekenschap afleggen – Beeldvorming corrigeren – Beeldvorming nuanceren – Gevoel voor proporties krijgen – Lessen trekken – Waarschuwen – Ontzenuwen – Ontmythologiseren – Inspireren – Verhalen vertellen – In ere houden (Van der Linde, 2012).

HISTORISCH BESEF CRUCIAAL

Piet Winkelaar (1999), auteur van het handboek *Methodisch werken* en jarenlang hoofdredacteur van het vakblad *SoziO-SPH* stelde in 1999 in zijn afscheidscollege op Hogeschool De Horst:

Naast wederkerigheid en bezig zijn met verandering speelt historiciteit in het sociaal agogisch werk een cruciale rol. Zicht hebben op geschiedenis en achtergronden van mensen en situaties is onmisbaar in het werken met en voor mensen, want alles wat mensen doen heeft een achtergrond, een geschiedenis die hen gemaakt heeft tot wat ze nu zijn. ...

Met andere woorden: steek je voelsprietten uit, verdiep je ... inderdaad: verdiep je in de geschiedenis. Verricht onderzoek, lees boeken over de geschiedenis van je vak, volg de discussies, spreek met oudere collega's (ook al ogen ze wat ouderwets en zijn ze soms wat klagerig), interview de pensionado's. Zoek de waardevolle en duurzame kern en probeer die te verbinden met de omstandigheden en taken van nu.

BEROEPSIDENTITEIT

Historisch besef is dat je als sociaal werker weet waar je werk vandaan komt. Je staat in een traditie. Als je goed kijkt zie je niet alleen de verschillen, maar ook de overeenkomsten tussen vroeger en hoe het nu is. Terugkerende dilemma's. Duurzame waarden. Soms is een ogenschijnlijk gloednieuw idee al eeuwen geleden ontstaan en uitgeprobeerd. Oog krijgen voor continuïteit en discontinuïteit, veranderingen en overeenkomsten, dat is historisch besef. "Burgerkracht" lijkt een volslagen nieuw concept, maar als je iets verder kijkt dan het gesubsidieerde en gebureaucratiseerde welzijnsbestel van de afgelopen decennia, zie je dat het de basis was van veel sociaal werk.

HEEFT GESCHIEDENIS NUT?

De vraag naar het nut van geschiedenis is makkelijker gesteld dan beantwoord. Het allersimpelste antwoord is dat geschiedenis duidelijk maakt hoe een bepaalde situatie tot stand is gekomen. Wat is er gebeurd, wie er bij betrokken was, welke motieven en belangen in het spel waren, wat de context was en of het heeft gewerkt? Het is ook een belangrijke functie van historisch onderzoek om onjuiste (generaliserende) voorstellingen te corrigeren, of minstens te nuanceren: “De negentiende eeuwse liefdadigheid was een hobby van burgerlijke bevoogdende dames die zich verveelden.” “In de jaren vijftig viel je flauw van de spuitjeslucht.” “Het sociaal werk van de jaren zeventig werd geteisterd door geitenwollensokken.” “De marktwerking die in de jaren negentig werd ingevoerd was een zegen.” Zonder historisch geheugen sta je met je mond vol tanden tegenover dit soort generalisaties.

HISTORISCHE REFLECTIE

Reflectie staat in hoog aanzien in het moderne beroepsonderwijs. Het boek van Donald Schön, *The reflective practitioner* (1983) heeft school gemaakt. Het was een correctie op onderwijssituaties waar niet of te weinig, te theoretisch of te ideologisch over het werk werd gesproken. Maar zoals vaker gebeurt, het kind (de kennis) werd met het badwater (te theoretische werkwijze) weggegooid. Kennis kwam in het verdomhoekje en reflecteren veroverde een sterrenstatus. Het was en is heel positief allemaal, maar soms ook wat doorgeslagen. Er kwam de klacht van studenten: “We reflecteren ons een bult, maar wat leren we eigenlijk?” Mijn lectoraat Geschiedenis van het sociaal werk stelt bij het vele reflecteren de vraag: hoe breed of hoe smal is het materiaal waarover gereflecteerd wordt? Wat is het referentiekader? Hoe wordt de reflectie verbonden met kennis en inzichten uit de sociologie, de levensbeschouwelijke stromingen, de geschiedenis?

BASISKENNIS EN HISTORISCHE COMPETENTIES

Kennis van de geschiedenis hoort thuis in de *body of knowledge* van onze opleidingen (Van der Linde, 2012). *Basiskennis* is onmisbaar voor het overzicht, de grote lijnen, de samenhang en de verbanden. Soms is dat overzicht beschikbaar als basisboek of handboek geschiedenis, en soms als inleidend hoofdstuk in een handboek. De Canon Geschiedenis Sociaal Werk is nu al een goudmijn en dat wordt nog beter met nieuwe canons op deelgebieden. *Historische competenties* zijn kernattitudes, methodes en vaardigheden van het historisch ambachtelijk onderzoek. Maar vergis

je niet: ze zijn ook algemeen bruikbaar in de beroepen waarvoor wij opleiden. Deze (historische) competenties horen thuis in de omschrijving van de competenties die in de curricula centraal staan. Historische competenties zijn bijvoorbeeld:

- Historisch besef tonen (dit vraagstuk of verschijnsel komt niet uit de lucht vallen, maar heeft een achtergrond, er zijn oorzaken, er is een voedingsbodem).
- De samenhang tussen oorzaken en gevolgen kunnen onderzoeken en analyseren.
- Aandacht hebben voor chronologie (in welke tijdsvolgorde speelt dit zich af, wat gebeurde eerst en wat later?).
- Besef hebben van tijd- en plaatsgebondenheid (waarden, normen, gedrag kunnen verschillen al naar gelang waar men woont en in welke tijd men leeft).

Collega-docenten, onderwijsontwikkelaars, leidinggevend: gun de muze Clio een elegante plaats in het curriculum!

NOTE

1 Sinds 2008 verschenen acht digitale historische overzichten in canonvorm:

- Canon Sociaal Werk Algemeen Nederland
- Canon Sociaal Werk Algemeen Vlaanderen
- Canon Zorg voor de jeugd Nederland
- Canon Jeugdzorg Vlaanderen
- Canon Maatschappelijke opvang Nederland
- Canon Migranten Vlaanderen
- Canon Internationale denkers
- Canon History of Social Work
- Verschijnt oktober 2012: Canon Verstandelijk Gehandicaptenzorg Nederland
- Verschijnt mei 2013: Canon Reclassering Nederland

LITERATUUR

Bijlsma, J., & Janssen, H. (2008). *Sociaal werk in Nederland. Vijfhonderd jaar verheffen en verbinden*. Bussum: Coutinho.

Linde, M. van der (2010). *Basisboek geschiedenis sociaal werk in Nederland*. Amsterdam: SWP, 4^e licht herziene druk

HET RECHT OP GESCHIEDENIS

Linde, M. van der (2012). *Doe wel, maar... zie om*. Openbare les. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Schön, D. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Surrey: Ashgate.

Winkelaar, P. (1999). *De noodzaak van religie in het sociaalagogisch werk*. Amsterdam: SWP.